

ÇOCUK GELİŞİMİ ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN EKRAN BAĞIMLILIĞI VE ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ

Investigation of Screen Addiction and Online Privacy Awareness in Child Development

Associate's Degree Students

Alperen AVCI¹

Derya KAYIRAN²

¹Muş Alparaslan Üniversitesi, Malazgirt Meslek Yüksekokulu, Muş

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,
Kahramanmaraş

Geliş Tarihi / Received: 26.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 11.09.2023

ÖZ

Günümüz dünyasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanımı, çevrimiçi mahremiyet kavramının gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Çevrimiçi mahremiyet kavramı bilgi ve iletişim teknolojileri kullanan bireylerin kişisel hayatlarının gizliliğine dikkat çeken bir kavramdır. Bu çalışmanın amacı çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının incelenmesidir. Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlısı olmadığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve sosyal medya kullanma amacı değişkenlerine göre katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çocuk gelişimi, Çevrimiçi mahremiyet, Ekran bağımlılığı.

ABSTRACT

The widespread use of information and communication technologies in today's world has highlighted the necessity of the concept of online privacy. The concept of online privacy focuses on safeguarding the personal lives of individuals using information and communication technologies. The aim of this study is to examine the screen addiction and online privacy awareness of Associate Degree child development students. In this study, which explores the relationship between screen addiction and online privacy awareness in child development associate's degree students, a descriptive survey model, one of the quantitative research methods, was employed. According to the findings obtained in the study, it was revealed that child development students at the associate's degree level were not addicted to screens, and their awareness of online privacy was high. The study also observed that there was no significant difference in screen addiction and online privacy awareness levels based on the variables of gender, class, and the purpose of using social media.

Keywords: Child development, Online privacy, Screen addiction.

GİRİŞ

İçinde yaşamış olduğumuz yüzyıl; bilgi iletişim teknolojileri olarak bilinen televizyon, telefon, bilgisayar vb. teknolojik aletlerin üretimi ve gelişimi oldukça önemli bir ivme kazanmıştır. Televizyonun icadı ile başlayan ve hayatımızda önemli bir yeri olan medya araçlarının keşfedilmesi, üretimleri ve kullanımları ile devam eden süreç içerisinde, dijital ekranların kullanım alanları da genişlemiştir. Bütün bunların neticesinde dijital ekranlar insan hayatının bir parçası haline gelmiştir (Bodur, 2022; Çom Aybal, 2021). Özellikle ekrana bağlı kullanılabilen teknolojiler insan hayatında önemli bir role sahiptir (Deniz, 2022). Ekrana bağlı teknolojik cihazların insan yaşamında bu kadar büyük yer edinmesi zaman içerisinde ekran bağımlılığı problemini gündeme getirmiştir (Çom Aybal, 2021). Doğru amaçla kullanılmadığı ve sınırlandırılmadığı durumlarda ekran bağımlılığı kaçınılmaz bir durumdur. Ekran bağımlılığında en fazla etkilenecek olan grup ise teknolojinin hâlihazırda sürekli kullanıldığı bir yaşama gözlerini açan, teknolojiye yabancı olmayan çocuklar ve gençler olacaktır (Dinç, 2015).

İlk olarak 19. Yüzyılda hastalık olarak tanımlanan bağımlılık, alışkanlığın peşinden koşma olarak nitelendirilmektedir (Alexander ve Schweighofer, 1988). Tekin (2019) ise bağımlılığı “bireyin madde veya davranış üzerindeki kontrolünü kaybetmesi ve onsuз hayatını sürdürememesi durumu” olarak tanımlamıştır. Bağımlılık kavramının tanımından hareketle ekran bağımlılığının tanımı ise şu şekilde yapılabilir: “Ekran bağımlılığı, bireyin televizyon, bilgisayar, telefon vb. ekrana bağlı kullanılabilen teknolojileri; sınırsız, gereksiz ve kontrolsüz kullanarak, bu aşırı kullanım sonucu bireysel sorumluluklarını aksatma durumudur.” (Köprülü, 2014). Dinç’e (2017) göre bireyin fazla ekran kullanımına bağlı olarak iradesini kaybetmesi ve ekrandan ayrılamama durumları bireyin ekran bağımlısı olduğunun göstergesidir. Ekran bağımlılığı bireylerin yaşamlarını olumsuz şekilde etkilemektedir. Öyle ki ekran bağımlısı birey;

- Günlük aktivitelerini yerine getiremez,
- Akademik başarısı düşer,
- İş hayatı bozulur,
- Sosyal ilişkileri zayıflar,
- Şiddet eğilimi artar,
- Gereksiz korku ve kaygılar yaşar,
- Uykusuzluk yaşar (Çınar, 2021; Köprülü, 2014).

Ekran bağımlılığı yaşayan bireylerin bu tür olumsuzlukları yaşamasının yanı sıra ekran üzerinden gerçekte olmayan şeyleri gerçekmiş gibi görme ve hayal dünyasının içinde gerçekliği unutmaya gibi problemleri olmaktadır (Leonhard, 2018). Ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada ekran bağımlılığı durumu Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu'nun (DEHB) en önemli risk faktörlerinden biri olarak belirtilmiştir (Köprülü, 2014). Ekran kullanımının özellikle erken çocukluk, çocukluk ve gençlik dönemlerinde gün geçtikçe artması durumu, bağımlılık riskini gündeme getirmektedir. Uygun bir çerçevede kullanılmaması durumunda bağımlılık riski taşıyan ekranlar, aynı zamanda insan mahremiyeti açısından da endişe yaratmaktadır. Geçmişten günümüze var olan mahremiyet kavramının değeri, bireysel verilerin önem kazanmasıyla daha da artmıştır. Ekran tabanlı teknolojiler ile tamamen açık hale gelen mahremiyet, teknoloji kullanıcılarını etkilemeye başlamıştır (Semiz Türkoğlu, 2018). Süreğen bir şekilde çevrimiçi erişilebilir olma durumu insanların mahremiyet algılarında özel hayatın ihlali gibi bazı problemlere neden olabilmektedir (Karlıoğlu, 2014). Mahremiyet kavramı bireyin kendisini ilgilendiren durumlarda başkalarının bilmesini ve ulaşmasını istemediği olgular olarak tanımlanmaktadır (Baysal Berkup, 2015). Bu açıdan bakıldığında bireyin kendisi hakkındaki olgulardan başkasının ne kadar haberdar olabileceğini belirleyebilmesi mahremiyet kavramının tanımı içerisinde (Tataroğlu, 2013). Fakat gelişen ve değişen teknoloji ile var olan sosyal medya şirket ve ağları bireylerin başkalarının haberdar olmasını istemediği mahremiyet saydığı durumları paylaşmaya teşvik etmesiyle mahremiyet konusunda en büyük değişimin başlamasına sebep olmuşlardır (Zaralı, 2022). Bu açıdan bakıldığında çevrimiçi mahremiyet, günümüzde internet kullanıcılarının en büyük kaygı yaşadığı konulardan biri olarak nitelendirilebilir (Acılar, Olgun ve Görür, 2015). Çevrimiçi mahremiyet kavramı, “internet üzerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak paylaşılan kişiye özel bilgilerin gizliliği ve güvenliğini” içermektedir (Aslanyürek, 2016). Teknolojik ilerlemeler ve sosyal medya ağlarının günlük yaşam içerisinde bilginin hızlı ve kolay bir şekilde paylaşılmasına fırsat vermesi ise sanal ortamlarda güven sorununu gündeme getirmiştir (Seferoğlu, Yıldız Durak, Karaoğlu Yılmaz ve Yılmaz, 2018; Yavanoğlu, Sağiroğlu ve Çolak, 2012). Özellikle sanal ortamlarda paylaşılan bilginin nasıl kullanılacağına kontrol edilmesi mahremiyet hakkının vazgeçilmez bir unsurudur (Timm ve Duven, 2008). Buradan da anlaşılacağı üzere aslında mahremiyet bireyin kendisini toplumdan veya başkalarından soyutlaması değil; kendisi hakkındakileri kendi istediği ölçüde paylaşım kontrolünü belirleme hakkıdır (Utma, 2018). Bireylerin sosyal medya içerisinde oldukça fazla zaman geçirmeleri, bireyleri gerçekten yaşamdan koparmakta ve hayatlarını bu ortamlara taşımalarına neden olabilmektedir. İnsanlar

bu sanal ortamlarda kendisine ilişkin bilgileri sergilemekte, toplumsal görünürlük kazanmakta ve yönelimlerini bu sanal ortamlara göre düzenlemektedir. Kısaca sosyal medya bireye dair her şeyi değiştirebilmekte ve bu yolla da özel hayatın gizliliğini ortadan kaldırmaktadır (Rhodes, 2020; Utma, 2018). Çevrimiçi mahremiyet ile ilgili yapılan daha önceki çalışmalarda çevrimiçi mahremiyeti etkileyen faktörlerin, nelerle ilişkili olduğunun araştırılması gerektiği belirtilmiştir (Boerman, Kruikemeier ve Zuiderveen Borgesius, 2018; Cho, Rivera-Sánchez ve Lim, 2009; Cho, Lee ve Chung, 2010; Davis ve James, 2012; Jordaan ve Heerden, 2017). Buradan hareketle bu çalışmanın amacı çocuk gelişimi öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın problem cümlesi “Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişki nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi nasıldır?
- Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı düzeyi ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi arasında cinsiyete göre farklılaşma var mıdır?
- Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı düzeyi ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi arasında sınıfa göre farklılaşma var mıdır?
- Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı düzeyi ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi arasında sosyal medyada geçirdikleri zamana göre farklılaşma var mıdır?
- Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı düzeyi ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi arasında sosyal medyayı hangi amaçla kullanmalarına göre farklılaşma var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde katılımcılar hakkında bilgiler, araştırma modeli, veri toplama araçları ve kullanılan istatistiksel yöntemlerle ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Türü

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları incelenmesinin amaçlandığı çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da çalışma grubu üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama

modelleri, geçmişte ya da daha var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde var olan durumlar ve şartlar aynen ortaya koyulmaya çalışılır (Karasar, 2014).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini çocuk gelişimi öğrencileri oluştururken araştırmanın örneklemini kolay ulaşılabilir örnekleme ile belirlenen çocuk gelişimi ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	78	56.94
	Erkek	59	43.06
	Toplam	137	100
Sınıf	1.Sınıf	41	29.9
	2.Sınıf	96	70.1
	Toplam	137	100
Sosyal Medya Kullanma Amacı	Eğitim	28	20.5
	Eğlence	30	21.9
	Sosyalleşme	38	27.7
	Bilgi Edinme	41	29.9
	Toplam	137	100
Sosyal Medyada Geçirilen Süre	12 Saatten Az	126	92
	12 Saat ve Fazla	11	8
	Toplam	137	100

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği

Korkmaz, Vergili ve Karadaş (2021) tarafından geliştirilen ölçeğin geçerliliğine yönelik madde faktör korelasyonları, açımlayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), madde ayırt edicilik güçleri hesaplanmıştır. Güvenirliğe yönelik iç tutarlık ve kararlılık düzeyleri incelenmiştir. Yapılan bu analizler sonucunda 5’li likert tipinde 17 madde ve 3 faktörden meydana gelen ÇMFÖ oluşmuştur. Üç faktör toplam varyansın %47.709’unu açıklamaktadır. Ölçeğin tamamının güvenilirlik katsayısı (Cronbach α) .794 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları, oluşturulan ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu destekler özelliktedir.

Ekran Bağımlılığı Ölçeği

Sarıtepeci (2021) tarafından geliştirilen ölçeğin açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile çözümlenmiştir. AFA sonucunda 15 madde ve 3 faktörlü bir yapı oluşmuştur. Compulsive Behavior boyutunda 8, Loss of Control boyutunda 3 ve Excessive Screen Time boyutunda 4 madde bulunmaktadır. AFA ile belirlenen faktör yapısı

DFA ile test edilmiş ve faktör yapısının uygun olduğu tespit edilmiştir. Faktör yapısının uygunluğu belirlenen ölçeğin iç tutarlık katsayıları .70-.92 arasında bulunmuştur.

Veri toplama işlemleri Kasım 2022-Aralık 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup değerlendirmeye alınan katılımcı sayısı 137 üniversite öğrencisidir. Öğrenciler için çevrimiçi anketler oluşturularak, üniversite öğrencilerinin yer aldığı sosyal medya uygulamaları ve gruplara anketin bağlantı adresi gönderilerek araştırmaya davet edilmişlerdir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden Demografik Bilgi Formu, Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği ile Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği'ni doldurmaları istenmiştir.

Veriler SPSS 26.0 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizinde frekans dağılımlarına ve bağımsız değişkenlerin anlamlılık değerlerine bakılmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik özelliklere göre çoklu ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı puanları hesaplanarak, bu puanların normal dağılıma sahip olup olmadığına ilişkin inceleme yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdikleri saptandıktan sonra çalışma verileri değerlendirilirken, tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, frekans, standart sapma, standart hata) yanı sıra bağımsız değişkenler için Independent T Testi, üç ya da üzeri grubu kıyaslamalarında One-Way Anova Testi (Tek yönlü varyans analizi) uygulanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2022-2023 güz döneminde öğrenim görmekte olan 137 öğrenci ile sınırlıdır. Araştırmanın katılımcılarını ön lisans çocuk gelişimi öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmacılar çalışma boyunca etik kurallara uyduklarını beyan etmişlerdir. Çalışma ile ilgili Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 04.12.2022 tarihli 73221 sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarına yönelik elde edilen verilerin analizi sonucundaki bulgulara yer verilmiştir. Bulgular alt problem cümleleri altında ele alınarak değerlendirilmiştir.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet düzeylerini ele alan betimsel analiz sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çocuk Gelişimi Ön Lisans Öğrencilerinin Çoklu Ekran Bağımlılığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalıkları Betimsel Analiz Sonuçları

	n	Alt Boyut	X	ss	Ranj	Minimum	Maksimum
Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği	137	Aşırı Ekran	2.57	785	4	1	5
		Zorlayıcı	2.50	853	4	1	5
		Kontrol	1.78	844	4	1	5
		Toplam	2.38	749	3.87	1,13	5
Çevrimiçi Mahremiyet	137	Dikkat	4.02	660	3.14	1	5
		Güvenlik	3.69	723	3	2	5
		İletişim	4.35	560	2	3	5
		Toplam	4.02	544	2.41	2	5

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların boyut bazında ortalamaları; Aşırı Ekran alt boyutu için $\bar{x} = 2.57$, Zorlayıcı alt boyutu için $\bar{x} = 2.50$ ve Kontrol alt boyutu için $\bar{x} = 1.78$ olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırmaya dâhil edilen çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet ölçeğinden aldıkları puanların boyut bazında ortalamaları; Dikkat alt boyutu için $\bar{x} = 4.02$, Güvenlik alt boyutu için $\bar{x} = 3.69$, İletişim alt boyutu için $\bar{x} = 4.35$ olarak bulunmuştur.

Çoklu ekran bağımlılığı ve mahremiyet ölçeğine yönelik aritmetik ortalamalar göz önünde bulunduğunda çoklu ekran bağımlılığı ortalaması ($X=2,38$), çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ortalaması ise ($X=4.02$) olarak belirlenmiştir. Ölçek 5'li olduğundan aritmetik ortalama puanların yorumlanabilmesi amacıyla puanlara ait aralık genişlikleri de belirlenmiştir. Buna göre tablodaki değerler çoklu ekran bağımlılığı için “nadiren” çevrimiçi mahremiyet ölçeği için “katılıyorum” düzeyindedir. Elde edilen verilere göre genel olarak çocuk gelişimi öğrencilerinin çoklu ekran bağımlısı olmadıkları ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı ve çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve sosyal medya kullanım süresi değişkenine ait t-testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Çocuk Gelişimi Ön Lisans Öğrencilerinin Çoklu Ekran Bağımlılığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Puanlarının Cinsiyet, Sınıf ve Sosyal Medya Kullanım Süresi değişkenine ait t-testi sonuçları

	n	Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği						Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği						
		Aşırı Ekran		Zorlayıcı		Kontrol		Dikkat		Güvenlik		İletişim		
		X	p	X	p	X	P	X	p	X	p	X	p	
Cinsiyet	Kadın	78	2.58	.179	2.48	.701	1.78	.856	4.04	.013	3.70	.024	4.36	.162
	Erkek	59	2.56		3.10		2.00		3.29		3.15		4.05	
Sınıf	1.Sınıf	41	2.45	.465	2.45	.782	1.49	0.02*	4.13	.034	3.80	.180	4.41	0.40
	2.Sınıf	96	2.62		2.52		1.91		3.97		3.64		4.33	
Süre	12 Saatten Az	126	2.49	.842	2.46	.598	1.73	.319	4.04	.025	3.73	.530	4.36	.198
	12 Saat veya Fazla	11	3.50		2.94		2.36		3.70		3.14		4.29	

Tablo 3'te "Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği"nden elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin cinsiyeti değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür [Aşırı Ekran ($p>.05$); Zorlayıcı ($p>.05$); Kontrol ($p>.05$)]. Bu doğrultuda erkek ve kadın öğrencilerin, çevrimiçi ekran bağımlılıklarının benzer düzeylerde oldukları söylenebilir. Ayrıca "Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği"nden elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. [Dikkat ($p>.05$); Güvenlik ($p>.05$); İletişim ($p>.05$)]. Bu doğrultuda erkek ve kadın öğrencilerin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının benzer düzeylerde oldukları söylenebilir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere çocuk gelişimi öğrencilerinin "Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği" puanlarının sadece Kontrol alt boyutu için öğrencilerin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p<.05$). Bu doğrultuda aritmetik ortalamalar incelendiğinde, öğrencilerin Kontrol boyutundan aldıkları puanlar ile ilgili olarak ikinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{x}=1.91$) birinci sınıf öğrencilerinin ise ($\bar{x}=1.49$) ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca "Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği"nden elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin sınıf değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. [Dikkat ($p>.05$); Güvenlik ($p>.05$); İletişim ($p>.05$)]. Bu doğrultuda birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının benzer düzeylerde oldukları söylenebilir.

Tablo 3'te "Çoklu Ekran Bağımlılığı Ölçeği"nden elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin sosyal medya kullanma süresi değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür [Aşırı Ekran ($p>.05$); Zorlayıcı ($p>.05$); Kontrol ($p>.05$)]. Bu doğrultuda sosyal medyayı 12 saatten az veya

fazla kullanna öğrencilerin, çevrimiçi ekran bağımlılıklarının benzer düzeylerde oldukları söylenebilir. Ayrıca “Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği”nden elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuk gelişimi öğrencilerinin sosyal medya kullanma süresi değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyutları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. [Dikkat ($p>.05$); Güvenlik ($p>.05$); İletişim ($p>.05$)]. Bu doğrultuda sosyal medyayı 12 saatten az veya fazla kullanna öğrencilerin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının benzer düzeylerde oldukları söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı düzeyinin sosyal medyayı kullanma amacı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını ele alan Anova testi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çocuk Gelişimi Ön Lisans Öğrencilerinin Ekran Bağımlılığı ve Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalığı Puanlarının Sosyal Medyayı Kullanma Amacı Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Ortalamalar Karesi	f	p	
Çoklu Ekran Bağ.	Aşırı Ekran	Gruplar Arası	6.16	3	2.05	3.51	.017
		Gruplar İçi	77.76		.585		
	Zorlayıcı	Gruplar Arası	5.68	3	1.89	2.69	.049
		Gruplar İçi	93.49		.703		
	Kontrol	Gruplar Arası	8.37	3	2.80	4.19	.007
		Gruplar İçi	88.67		.667		
Çevrimiçi Mahremiyet	Dikkat	Gruplar Arası	1.40	3	.469	1.08	.360
		Gruplar İçi	57.76		.434		
	Güvenlik	Gruplar Arası	2.48	3	.827	1.60	.192
		Gruplar İçi	68.70		.517		
	İletişim	Gruplar Arası	4.08	3	1.360	4.70	.004*
		Gruplar İçi	38.56		.290		

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların Çoklu Ekran Bağımlılığı alt boyutundan aldıkları puanların anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir [Aşırı Ekran ($F=3.51$, $p>.05$); Zorlayıcı ($F=2.69$, $p>.05$); Kontrol ($F=4.19$, $p>.05$)].

Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeylerinin sosyal medyayı kullanma amacı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını ele alan Anova testi sonuçlarına göre ise katılımcıların çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ölçeğinin Dikkat alt boyutu ($F=1.08$, $p>.05$) ve Güvenlik alt boyutunda ($F=1.60$, $p>.05$) sosyal medyayı kullanma amacına göre farklılaşma görülmezken İletişim alt boyutunda ($F=4.70$, $p<.05$) sosyal medyayı kullanma amacına göre anlamlı farklılaşma görülmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Türkiye İstatistik Kurumu 2022 yılı verilerine göre hane halkı bazında internete erişim oranı %94.1 olarak belirtilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2022). İnternet

kullanım oranı her geçen sene artış gösterebilirken, internet kullanım yaşının da oldukça erken yaşlara indiği görülmektedir. Oyun oynama, bilgi araştırma ya da sosyal medyaya erişmek için internet kullanmaya başlayan bireyler genç yaşlarda sanal alemle tanışmış olmaktadır. Burada asıl önemli nokta, gençlerin bilgi ve paylaşımlarını ne boyutta paylaşım mahremiyetlerini ne ölçüde koruyabildikleri olmalıdır. İşte tam burada çevrimiçi mahremiyet konusu gündeme gelmektedir. Çevrimiçi mahremiyet herhangi bir nedenle internet kullanan bireylerin bilgilerinin korunması ve bu amaçla alınan tedbirler olarak nitelendirilebilir (Wu Lau, Atkin ve Lin, 2011). Bireyler internet kullanırken mahremiyetlerinin ifşa olduğunun farkında olmadıklarını belirtmektedirler (Kalaman, 2017). Çevrimiçi mahremiyeti etkileyen faktörlerin araştırılması ve bireylerin bu hususta bilgilendirilmesinin çok önemli olduğuna inanılmaktadır. Son yıllarda önemli bir bağımlılık türü olan ekran bağımlılığı ve internet bağımlılığı çevrim içi mahremiyeti etkileyen faktörlerden bir tanesidir. Ekran bağımlılığı kavramı günümüzde çevrimiçi mahremiyet karşısında önemli bir tehdit olarak bulunmaktadır. Bireyler bazı zamanlarda kişisel verilerini koruyamamakta ve bu durum çevrimiçi mahremiyet açısından bir tehdit olarak algılanabilmektedir (Boerman vd., 2018). Bu nedenle bu araştırmanın amaç cümlesi “Çocuk gelişimi ön lisans öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları nasıldır?” şeklinde belirlenmiş ve buna bağlı alt sorular oluşturulmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocuk gelişimi öğrencilerinin çoklu ekran bağımlısı olmadıkları ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu bilgisine erişilmiştir. Alanyazındaki bu alanda yapılmış araştırmalara bakıldığında; Korkmaz, Vergili ve Töngel (2019) ve Kalaman (2017) gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda, bu çalışmayla benzer şekilde üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu bulgusuna erişilmiştir. Yazgan (2022) ise mahremiyet kaygısı ile internet bağımlılığının ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Öte yandan Saeri, Ogilvie, La Macchia, Smith ve Louis (2014) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet konusuna bilinçli yaklaştıkları ama buna rağmen tam olarak çevrimiçi mahremiyetlerini koruyamadıklarını belirtmektedirler.

Araştırmadan elde edilen verilere göre, çocuk gelişimi öğrencilerinin çoklu ekran bağımlılığı ve çevrim içi mahremiyet farkındalığının; cinsiyet, sınıf ve sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşma olup olmadığı incelendiğinde bu değişkenlere göre bir farklılaşma saptanmamıştır. İlgili literatür tarandığında, bu hususta çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin; Okumuş ve Atılgan'ın (2021) gerçekleştirmiş olduğu çalışmanın sonu hâlihazırdaki

çalışmanın sonucuyla paralellik gösterirken; Ağırtaş ve Güler (2020) ve Korucu ve Gürkez (2019) sınıf seviyesi yükseldikçe mahremiyet farkındalığının ve kaygısının azaldığını belirtmişlerdir. Öte yandan, Yazgan (2022) yapmış olduğu çalışmada internet bağımlılığının sınıf değişkeni üzerinde farklılaşmaya sebep olduğu ve 1. sınıf öğrencilerinin puanlarının daha az olduğu bulgusuna erişmiştir. Sosyal medya kullanımının ekran bağımlılığı ve de çevrimiçi mahremiyet farkındalığıyla ilişkisine bakıldığında, araştırma bulgularında bu değişkenlere bağlı bir farklılaşma görülmediği bulgusuna erişilmiştir. Bu hususta gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, Korkmaz ve diğerlerinin (2019) yapmış olduğu çalışmanın bu araştırmanın sonucuyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Korkmaz vd. (2019) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, öğrencilerin sosyal medya kullanımının çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen veriler cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde; çevrimiçi mahremiyet farkındalığı ve ekran bağımlılığının üzerinde cinsiyet değişkeninin bir farklılaşmaya neden olmadığı bulgusuna erişilmiştir. Alanda yapılan çalışmaların birçoğunda cinsiyetin çevrimiçi mahremiyet farkındalığı üzerinde farklılaşmaya neden olduğunu gözler önüne sermektedir (Cho vd., 2015; Korucu ve Gürkez, 2019; Lankton, McKnight ve Tripp, 2017). Örneğin, Korkmaz vd., (2019) kadın öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu bulgusuna erişmiştir. Öte yandan Yazgan (2022) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu bulgusuna erişmiştir. Alanyazında cinsiyet değişkeninin etkisinin farklılaştığı görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında, cinsiyete göre bir farklılaşma görülmediği sonucuna ulaşılması örneklemin kolay ulaşılabilir örneklem olması olabilir. Çalışmanın daha büyük ölçekli bir araştırmayla desteklenmesi alana katkı sağlayabilir ve cinsiyet değişkeninin farklılaşmaya sebep olup olmayacağının daha iyi anlaşılmasında sebep olabilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, çalışmanın en son sorusu olan ‘Çocuk gelişimi öğrencilerinin ekran bağımlılığı düzeyi ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı düzeyi arasında sosyal medyayı hangi amaçla kullanmalarına göre farklılaşma var mıdır?’ sorusu için elde edilen verilere göre çoklu ekran bağımlılığı alt boyutlarında kullanım amacına göre herhangi bir farklılaşma görülmezken, çevrimiçi mahremiyet ölçeğinin iletişim alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; bu çalışma çocuk gelişimi öğrencilerinin ekran bağımlılığı ile çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre: Çocuk gelişimi öğrencilerinin çoklu ekran bağımlısı olmadıkları

ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu; çoklu ekran bağımlılığı ve çevrim içi mahremiyet farkındalığının; cinsiyet, sınıf ve sosyal medya kullanım süresine göre bir farklılaşmadığı bilgileri elde edilmiştir. Katılımcıların ekran bağımlılığı düzeyi düşük ve çevrimiçi mahremiyet farkındalıkları yüksek olması sonucundan hareketle ekran bağımlısı olmayan bireylerin çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu araştırma sayıda bir grup üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısının artırılarak yeni çalışmalar yapılması gelecek çalışmalar için öneri olarak sunulabilir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar eğitim programlarının temeli olan ihtiyaç analizi bağlamında değerlendirilerek hem eğitimciler hem de öğrenciler için bir mahremiyet ve çevrimiçi mahremiyet konusunda bir eğitim programı oluşturulabilir. Zira ihtiyaç analizi çalışmaları da bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilirler. Bir diğer öneri, öğretmenlere hizmet içi eğitimler sağlanarak çevrimiçi mahremiyet ve ekran bağımlılığı konularında öğretmenlerin gelişimleri desteklenebilir. Üniversite düzeyinde ders düzenlemeleri yapılabilir, üniversitede okutulan derslerde çevrimiçi mahremiyet dersi ya da konusu eklenebilir. Üniversite öğrencileri üzerinde mahremiyet farkındalığı etkinlikleri yapılabilir. Zira içinde bulunduğumuz çağda dijital dünyadan kaçış mümkün olmamakla beraber bu dünyada mahremiyet sınırlarının nasıl korunabileceğinin bilinmesi bireyin menfaatine olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acılar, A., Olgun, H. ve Görür, A. (2015). Kamu çalışanlarının internet'te mahremiyet kaygısı: Bursa ilinde bir çalışma. *İşletme ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 334-347.
- Ağırtaş, A.ve Güler, Ç. (2020). Sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ve sosyal kaygı durumlarının değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 76-89. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cagsbd/issue/55510/760162>
- Alexander, B. K. ve Schweighofer, A. R. (1988). Defining addiction. *Canadian psychology/Psychologie canadienne*, 29(2), 151. <https://doi.org/10.1037/h0084530>
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80- 106.
- Baysal Berkup, S. (2015). *Sosyal ağlarda bireysel mahremiyet paylaşımı: x ve y kuşakları arasında karşılaştırmalı bir analiz*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bodur, E.(2022). Okul öncesi çocuklarda ekran bağımlılığı ile öz bakım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Ulusal Tez Merkezi (747847).
- Boerman, S. C., Kruikemeier, S. ve Zuiderveen Borgesius, F. J. (2018). Exploring motivations for online privacy protection behavior: Insights from panel data. *Communication Research*. 0. 0 (2018), 1–25.
- Cho, H., Lee, J. S. ve Chung, S. (2010). Optimistic bias about online privacy risks: Testing the moderating effects of perceived controllability and prior experience. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 987-995. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.02.012>

- Cho, H., Rivera-Sánchez, M. ve Lim, S. S. (2009). A multinational study on online privacy: global concerns and local responses. *New Media & Society*, 11(3), 395-416. <https://doi.org/10.1177/1461444808101618>
- Çınar, M. (2021). Üniversite öğrencilerinde ekran bağımlılığı ve etkileri. (Tıpta Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Ulusal Tez Merkezi (683280).
- Çom Aybal, N. (2021). 4-11 yaş çocuklarda ekran bağımlılığı eğiliminin incelenmesi ve ebeveynlerin ekran bağımlılığını önlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul. Ulusal Tez Merkezi (674047).
- Davis, K. ve James, C. (2013). Tweens' conceptions of privacy online: implications for educators. *Learning, Media and Technology*, 38(1), 4-25. <https://doi.org/10.1080/17439884.2012.658404>
- Deniz, N. (2022). Üniversite öğrencilerinde pandemi sürecinde artan kaygı ve ekran bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Ulusal Tez Merkezi (722866).
- Dinç, M. (2015). Teknoloji bağımlılığı ve gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 3: Sayı: 3, 31-65.
- Dinç, M.(2017). Lise öğrencilerinde özgül internet bağımlılığının bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri açısından incelenmesi. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Ulusal Tez Merkezi (469571).
- Jordaan, Y. ve Van Heerden, G. (2017). Online privacy-related predictors of facebook usage intensity. *Computers In Human Behavior*, 70, 90-96. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.048>
- Kalamın, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: Facebook Türkiye örneği. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14(1),1-19. <https://doi.org/10.17361/UHIVE.2017.1.0011>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi "kavramlar ilkeler teknikler* (26. Basım). Ankara: Nobel Akademik.
- Karşlıoğlu, F. (2014). Toplumsal denetim aracı olarak internetin dönüşümü. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Ulusal Tez Merkezi (380717).
- Korkmaz, Ö., Vergili, M., & Karadaş, E. (2021). Çevrimiçi Mahremiyet Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlilik çalışması. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 297-311.
- Korkmaz, K., Vergili, M. ve Töngel, E. (2019). Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi mahremiyet farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100. Yıl Eğitim Sempozyumu*, Samsun.
- Korucu, A. T. ve Gürkez, Ş. (2019). An analysis of online privacy concerns of teacher candidates. *Participatory Educational Research*, 6(2), 15-25. <https://doi.org/10.17275/per.19.9.6.2>
- Köprülü, Ö. (2014). Ekran bağımlılığı olan çocuklarda insülin duyarlılığının değerlendirilmesi. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Ege Üniversitesi , İzmir, Ulusal Tez Merkezi (374900).
- Lankton, N. K., McKnight, D. H. ve Tripp, J. F. (2017). Facebook privacy management strategies: A cluster analysis of user privacy behaviors. *Computers in Human Behavior*, 76, 149-163. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.015>
- Leonhard, G. (2018). *Teknolojiye karşı insanlık: İnsan ile makinenin yaklaşan çatışması*. İstanbul, Siyah Kitap.
- Okumuş, M. ve Atılğan, S. S. (2021). Üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık becerileri ile dijital mahremiyet kaygısı arasındaki ilişki. *TRT Akademi*, 6(12), 342-363. <https://doi.org/10.37679/trta.907558>
- Rhodes, R.(2020). Justice and guidance for the COVID-19 pandemic. *Am J Bioeth.*, 20(7), 163-166. <https://doi.org/10.1080/15265161.2020.1777354>

- Saeri, A. K., Ogilvie, C., La Macchia, S. T., Smith, J. R. ve Louis, W. R. (2014). Predicting Facebook users' online privacy protection: Risk, trust, norm focus theory, and the theory of planned behavior. *The Journal of Social Psychology*, 154(4), 352-369. <https://doi.org/10.1080/00224545.2014.914881>
- Saritepeci, M. (2021). Multiple screen addiction scale: validity and reliability study. *Instructional Technology and Lifelong Learning* 2(1), 1- 17. <https://doi.org/10.52911/ital.796758>
- Seferoğlu, S., Yıldız Durak, H., Karaoğlu Yılmaz, F. G. ve Yılmaz, R. (2018). Bilgi güvenliği farkındalığı ve bilgi güvenliği politikalarıyla ilgili bir inceleme. Buket Akkoyunlu, Aytekin İşman ve Hatice Ferhan Odabaşı (Ed.), *Eğitim teknolojileri okumaları 2018* içinde (s. 27-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Semiz-Türkoğlu, H. (2018). Sosyal medya üzerinden mahremiyet farkındalığı ve değişimin ölçülmesine yönelik bir araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 163-189 <https://doi.org/10.26650/CONNECTIST408216>
- Tataroğlu, M. (2013). Mahremiyet Sorunlarının Önlenmesinde Mahremiyet Etki Değerlendirmesi (MED). *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(1), 263-289. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yonveek/issue/13698/165807>.
- Tekin, O. (2019). Öğretmenlerin sosyal medya bağımlılık seviyelerinin genel erteleme davranışlarıyla ilişkisi . *Türkiye Eğitim Dergisi*, 4 (1), 36-47. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/46280/522367>.
- Timm, D. M. ve Duven, C. J.(2008) Privacy and social networking sites. *Faculty Research & Creative Activity*. 34. <https://doi.org/10.1002/ss.297>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) adresinden erişildi.
- Utma, S. (2018). Mahremiyet olgusu ve sosyal medyada mahremiyetin serüveni. *Journal of International Social Research*, 11(59). 1193-1204. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2726>
- Wu, Y., Lau, T., Atkin, D. J. ve Lin, C. A. (2011). A comparative study of online privacy regulations in the US And China. *Telecommunications Policy*, 35(7), 603-616. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2011.05.002>
- Yavanoğlu, U., Sağıroğlu, Ş. ve Çolak, İ. (2012). Sosyal ağlarda bilgi güvenliği tehditleri ve alınması gereken önlemler. *Politeknik Dergisi*, 15(1), 15-27.
- Yazgan, Ç. Ü. (2022). Investigation of the relationship between online privacy concerns and internet addiction among university students. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 5(1), 61-77. <https://doi.org/10.47951/mediad.1090414>
- Zaralı, M.(2022). *Dijital dönüşüm çağında siber güvenlik ve mahremiyet* (Yüksek Lisans Tezi) Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.